

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.ик.н. Росица Рангелова Павлова,
Институт за икономически изследвания при БАН,

член на научно жури в конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ в професионално направление 3.8 Икономика (Финансови кризи и пазари на български и английски език),

на основание чл. 4 и чл. 29а от Закона за развитие на академичния състав в Република България, чл. 60 и сл. от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, чл. 118, ал. (1) и (3) от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“,

обявен в Държавен вестник, бр. 35 от 18.04.2023 г., и решение на Факултетния съвет на Стопанския факултет, протокол №10/09.05.2023 г. и заповед на Ректора № РД-38-274/25.05.2023 г.

Единствен кандидат: доц. д-р Виктор Иванов Йоцов

I. Кратки биографични данни

Виктор Йоцов получава висше образование във Висшия икономически институт „К. Маркс“ (днес УНСС) през 1985 г. От 2002 г. придобива ОНС „доктор“ по темата “Моделиране и прогнозиране на макроикономическото развитие на България в условията на паричен съвет – методологични основи и емпирични резултати” (според дипломата). През 1986-1995 г. работи като изследовател основно в Икономически институт към БАН, както и години след това и до днес на допълнителен договор. От 1995 до 2003 г. работи в БНБ, като стига до Директор на дирекция „Икономически изследвания и прогнози“. Интересен ракурс в биографията на Виктор Йоцов е допълнителната висока професионална квалификация, която получава през периода 1992-2002 г. в авторитетни научни центрове и институти в различни градове и държави: Виена - Австрия, Вашингтон О.К. – САЩ, Герцензее - Швейцария, Лондон – Великобритания. От 2003 до 2010 г. е представител на България в МВФ, съветник на изпълнителния директор в МВФ, Вашингтон – САЩ. От 2011 г. досега е в УНСС като от 2015 г. е доцент по научната специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (основи на финансите) в катедра ”Финанси” към Финансово-счетоводен факултет на основен трудов договор. През 2015 - 2018 г. е директор на Институт по икономика и политики към УНСС, а от 2020 г. - член на Надзорния съвет в ОББ АД (по договор за управление).

Доц. д-р Виктор Йоцов има значителен брой публикации в научни списания в страната и чужбина. Автор и съавтор е на 9 монографии в областта на макроикономическото управление с акцент върху развитието на банковата и финансова политика. Участвал е с доклади на семинари и конференции в т.ч. в Европейската комисия в Брюксел и в Европейската централна банка във Франкфурт. По време на предприєдинителния процес е член на работна група 11 “Икономически и валутен съюз“.

Тези биографични данни определят доц. д-р Виктор Йоцов като подходящ и висококвалифициран експерт, изследовател и преподавател в областта за която кандидатства за заемане на академична длъжност „професор“ в професионално направление 3.8 Икономика (Финансови кризи и пазари на български и английски език).

II. Обща характеристика на научната и научно-приложната продукция

1. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Най-общата съпоставка на количествената характеристика на доц. д-р Виктор Йоцов с минималните наукометрични национални изисквания на МОН и НАЦИД за област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика налага следните изводи. Показателите от група А - дисертационен труд за ОНС „доктор“ (50 точки) и В - хабилитационен труд, монография (100 точки) са изпълнени. По всички други групи от показатели точките на кандидата значително надвишават минималните изисквания, като най-голям брой точки има при показатели от група Г (сума от показателите от 4 до 10), тоест научните публикации 459.67 точки), следвана от групата показатели Д (сума от показателите от 11 до 13), тоест цитирания, където авторът има 335 точки и група показатели Е (сума от показателите от 14 до 21), тоест обучение на докторанти, участие в проекти и написване на учебни помагала, където постиженията на автора са значителни, но по-скромни 185 точки). Кандидатът доц. д-р Виктор Йоцов заявява 1129.7 точки и те са значително повече от зададените според количествените изисквания за необходимия минимум. Няма непокрити количествени критерии.

Представените документи по конкурса ми дават основание да твърдя, че кандидатът доц. д-р Виктор Йоцов отговаря напълно и дори значително надвишава съвкупността от количествени и качествени критерии и показатели за заемането на академичната длъжност „професор“ в съответствие със ЗРАСРБ, неговия Правилник и Правилника по ЗРАСРБ на СУ „Св. Климент Охридски“.

2. Обща характеристика на представените научни трудове/публикации

Общо описание на научните трудове:

Доц. д-р Виктор Йоцов е заявил 30 свои публикации за кандидатурата за заемане на академичната длъжност „професор“. Преобладаващата част от публикациите са самостоятелни (23) и 7 са в съавторство, 22 са на български език и 8 – на английски език. Авторът разделя публикациите си в следните групи: монографии и учебни пособия – 15 на брой; студии – 3 на брой; статии в реферирани издания – 5 и доклади от научни конференции – 7. Самостоятелен интерес тук представлява монографията му от 2021 г. „Финансови кризи и системи за ранното им разпознаване“, АИ „Проф. Марин Дринов“, която има ролята на хабилитационен труд, а също и учебника от 2022 г. „Финансово програмиране: инструменти и политики, ИК на УНСС, като и двете публикации покриват тематично заявената тема за участие в конкурса. Сред участието му в 13 колективни монографични изследвания около половината (6) са свързани с ежегодно издавания Годишен доклад на Института за икономически изследвания при БАН, на част от които той беше научен ръководител. Тук посоченият източник №14 не е колективна монография, а статия в сп. „Икономическа мисъл“.

Систематизирани, публикациите дават основание да се направят следните обобщения:

Първо, заявеният брой публикации и обем в страници са напълно достатъчни и дори значително ги надвишават минималните количествените изисквания, за да бъде включен кандидатът доц. д-р Виктор Йоцов в избора за академичната длъжност „професор“.

Второ, научните му интереси и преподавателска дейност са основно в областта на финансовия сектор, включително пазари, което съответства на тематиката на обявения конкурс за академичната длъжност „професор“, професионално направление 3.8 Икономика (Финансови кризи и пазари на български и английски език).

Трето, голям дял в творчеството на кандидата обхваща темата за макроикономика, вкл. макроикономическо и финансово моделиране и прогнозиране. С тази симбиоза на двете направления – макроикономика и финанси свързвам колегата доц. д-р Виктор Йоцов от години и си давам сметка, че тя подпомага цялостното му творчество.

Четвърто, от пътя му на професионално развитие е видимо, че кандидатът е активно свързан с международни институции и дейност, а това говори за активно следване на съвременните международни критерии и трансфер на знания.

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси

3.1. Научноизследователска дейност и резултати:

Доц. д-р Виктор Йоцов разделя публикациите си в две групи в зависимост от преобладаващите приноси – с предимно теоретичен и с практико-приложен характер. Към приносите с предимно теоретичен характер авторът поставя на първо място трудовете си, свързани с финансовите кризи и системите за ранното им разпознаване. Към тях се числи монографията от 2021 г. с това наименование (№ 1) и още две публикации от същата година (№ 9 и № 13). Най-напред авторът обосновава интереса си към темата, като отбелязва, че при новите условия „въпросът за моделите за ранно предупреждение за такива явления отново е актуален, защото последиците от всяка поредна криза са все по-тежки и засягат все повече страни“. Въпросите, на които той търси отговор, са два: (а) какво може и следва да се направи, за да се намалят щетите от тези неблагоприятни събития и (б) възможно ли е да се поддържа умерена степен на стабилност на финансовите пазари в отделно взет регион при наличието на либерализирани капиталови потоци?

Ролята на монографията аз разглеждам като хабилитационен труд, доколкото е скорошно издание, покриващо тематиката, по която доц. д-р Виктор Йоцов кандидатства за академичната длъжност „професор“. Целта на монографията е да представи основните видове финансови кризи, да разкрие взаимовръзките и зависимостите между тях и да очертае основните подходи и инструменти за ранно разпознаване и идентифициране на финансови кризи. Направено е и емпирично изследване, което тества възможностите на един от най-често използваните подходи (сигналния подход) за ранно предупреждение. С помощта на конкретни авторови изчисления се доказва, че някои от разглежданите индикатори са сочели за наличието на зараждащи се проблеми както в реалния, така и във финансовия сектор на българската икономика по време на кризата от 2007-2009 г.; Направен е критичен анализ и оценка на различните по характер антикризисни мерки и политики предприемани както в глобален, така и в национален аспект. Очертани са нерешените въпроси и направленията за бъдещи изследвания. Обоснована е необходимостта от прилагане на съвременни статистико-иконометрични методи за ранно идентифициране на финансови кризи.

Към групата на публикации с предимно теоретичен характер авторът причислява също публикация № 15, която се отнася до една силна негова страна - каквато е макроикономическото

и финансовото моделиране и прогнозиране. Изграден и апробиран макроикономически модел на България, отчитащ особеностите на икономиката, функционираща в условията на паричен съвет. Към тази група публикации той причислява и свързаните с тематиката за присъединяване на България към еврозоната (№ 5, № 18 и № 19). Авторът обосновава и отстоява разбирането, че предвид особеностите на българската икономика (функционираща в условията на паричен съвет), ползите от общата валута надвишават потенциалните загуби.

Групата публикации с приноси от практико-приложен характер аз разделям на две тематични подгрупи. Едната е свързана с макроикономически анализи и политики (публикации № 6-8, 10-12, 14, 23) и в нея се включват отделни свързани въпроси, като ролята на външния сектор за икономическия растеж (№ 27 и 28), инвестиции и икономически растеж (№ 17 и 22), социални проблеми (№ 20 и 25), фискален сектор и икономически растеж (№ 2, 14, 21, 29, 30).

Другата подгрупа се отнася до въпросите на глобалната финансова криза и отражението ѝ върху икономиката на България (№ 1, 2, 3, 4, 21, 29 и 30). Анализирани е глобалната финансова криза в контекста на съвременните теоретични модели, описващи и обясняващи финансовите кризи, като се проследяват конкретните механизми и канали, по които глобалната криза навлезе в българската икономика. С използването на обширен статистически материал се изследва въздействието на кризата върху различните сектори на икономиката, като акцентът е поставен върху финансовия сектор. Направен е емпиричен анализ на ликвидността, капиталовата адекватност, лихвените проценти и финансовите резултати на банковия сектор. Проследено е влиянието на кризата върху фондовата борса, пенсионните и осигурителните дружества и застрахователния пазар. Ценното е, че са анализирани в критичен план и оценени различните по характер антикризисни мерки и политики предприети както в глобален, така и в национален аспект.

3.2. Учебници

За потребностите на учебния процес и изнасяните лекции в УНСС кандидатът за академичната длъжност „професор“ доц. д-р Виктор Йоцов е публикувал самостоятелно учебник „Финансово програмиране: инструменти и политики“ (2021 г.). В него са дадени теоретичните основи на финансовото програмиране, като са разграничени различните подходи и на основата на опита на България са направени оценки на приложимостта им в практиката на макроикономическото управление. Разгледани са реалният, фискалният, паричният и външният сектори на икономиката, като са открити специфичните за тях особености при събирането и обработване на статистическата информация и нейното анализиране. Анализирани са основните методи и подходи при изготвяне на краткосрочни и средносрочни прогнози по отделните сектори. Изяснени са принципите и методологията на съставяне на матрицата на финансовите потоци, обединяваща в себе си споменатите сектори на икономиката.

* * *

Направеният анализ на рецензираните научни трудове на доц. д-р Виктор Йоцов в конкурса ми позволява да направя следните обобщения и изводи по отношение на научните му приноси:

1. Систематизирани и обобщени са съвременни знания за статистическия анализ на времеви редове и неговото приложение. Авторът осъществява трансфер на знания и сам обогатява съществуващите знания в страната.

2. Приносите му са както от теоретичен и методологичен характер, така и от практико-приложен, което позволява на автора да направи конкретни препоръки за усъвършенстване на практиката в България.

3. Като основни достойнства на научната продукция могат да бъдат посочени: задълбочен анализ, умело защитаване на тези, безспорно познаване на академичния дебат по изследваните въпроси и на документите на европейско и на национално равнище, професионален подход към изследването, умения за формулиране на изводи и обобщения.

Авторът е цитирал коректно използваните литературни източници.

3.3 Цитирания

Доц. д-р Виктор Йоцов заявява 32 *цитирания* на свои публикации след избора му за доцент. Най-много цитирана (8 пъти) е колективната публикация Yotzov, V., Bobeva, D., Loukanova, P., Nestorov, N. (2020). Macroeconomic Implication of the Fight against COVID-19: First Estimates, Forecasts, and Conclusions в списание „Икономически изследвания“. Следващи по проявен интерес към тях с по 4 цитирания са също колективна статия Yotzov, V., Loukanova, P., Sariiski, G., Nestorov, N. (2019). Макроикономически параметри на развитието на българската икономика в сборник статии от международната научна конференция „Икономическо развитие и политики – реалности и перспективи“ и самостоятелната му публикация от 2000 г. Йоцов, В., „Един възможен подход за изграждане на симулационен макроикономически модел на България“, в серията ДМ на БНБ. По-изявен научен интерес се проявява и към статията му от 2014 г. „Прогностична сила на сигналите за ранно предупреждение за финансова криза – теоретични подходи и емпирични резултати“, сп. Икономически изследвания, кн.2/2014 г., а също монографията му от 2014 г. „Отражение на глобалната криза върху финансовия сектор на България“, монография, АИ „Проф. Марин Дринов“.

За да се допълни научната същност на доц. д-р Виктор Йоцов трябва да се споменат многобройните научни проекти, в които е участвал, конференции с доклади в страната и чужбина и не на последно място изявите му в медиите, като един от често канените умерени и задълбочени анализатори.

4. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Справката от Дирекция „Учебна дейност в УНСС от 2022 г. показва, че доц. д-р Виктор Йоцов има висока изпълнена натовареност, като от 2015-2016 учебна година насам има преобладаваща натовареност за ОКС „магистър“ пред тази за „бакалавър“. През този период той е водил лекции на български език по следните учебни дисциплини: основи на финансите, икономически кризи, финансови кризи финансово прогнозиране, парична теория и парична политика – първо нива. На английски език е водил лекции по основи на финансите и икономически кризи за ОКС „бакалавър“ средно по 60 часа годишно. Заслужава да се отбележи, че той самият предлага разработен от него учебен курс по финансови кризи – специално избираема дисциплина за специалност „Финанси“.

Доц. д-р Виктор Йоцов е работил като хоноруван преподавател и в други звена: хоноруван асистент по Макроикономика в Международен колеж по мениджмънт, маркетинг и търговия (1992-1994 г.); лекции по „Международни финансови институции“, „Теория на парите и кредита“, „Международни финанси“ в НБУ (2012-2013 г.); лекции по „Банков мениджмънт“ в Международен банков институт (2011-2018 г.) и др.

Описаната преподавателска дейност, заедно с издадения учебник, представят кандидата като подготвен и квалифициран преподавател, подходящ да продължи и развива своя опит в областта на указаната проблематика на ново качествено ниво.

III. Заключение

Казано обобщено:

1. Доц. д-р Виктор Йоцов се представя с достатъчен по обем, съдържание и приноси научни трудове, научно-приложна дейност и преподавателска работа.

2. Научните му приноси са резултат на многогодишни изследвания в неговата област статистически анализ на времеви редове. Пише на високо професионално равнище, ясно и компетентно. Заедно с богатата преподавателска работа, която осъществява по изследваните от него теми, той се определя като специалист, напълно отговарящ на представите и стандартите за академичната длъжност „професор“, за която кандидатства.

3. Доц. д-р Виктор Йоцов съчетава сполучливо научноизследователската, преподавателската и научно-приложната работа по определената проблематика, което му позволява полезно обвързване на теорията с практиката и пълноценно обучение на студентите според съвременните международни стандарти.

Всичко това ми дава основание с пълна убеденост да изразя своето положително отношение към избора на доц. д-р Виктор Иванов Йоцов за академичната длъжност “професор” по професионално направление 3.8 Икономика (Финансови кризи и пазари на български и английски език) в Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дата: 9 август 2023 г.

Рецензент:
(проф. д.ик.н. Росица Рангелова)